

Romanas – iš noro parodyt pasauliui Rusijos skriaudą Lietuvai

Virginija PETRAUSKIENĖ

Jau tampa tradicija, kad Kalifornijoje (California) gyvenanti lietuvių kilmės rašytoja Birutė Putrius savo naujas knygas pristato Balzeko lietuvių kultūros muziejuje. Neseniai išleistos antrosios šios autorės knygos „The Last Book Smuggler“ pristatymas vyko šeštadienį, rugsėjo 22 dieną. Šį kartą, kaip ir į pirmojo B. Putrius romano „Lost Birds“ sutiktuves, muziejuje surengtas prieš dvejus metus, susirinko nemažai rašytojos talento gerbėjų.

Dalis jų į renginį atėjo dar ir todėl, kad norėjo susitikti savo buvusią bendrąklasę – rašytojos vaikystė ir mokyklos metai prabėgo Čikagoje. Renginio dalyvius pasveikino muziejaus įkūrėjas Stanley Balzekas jaunesnysis. Direktorė Rita Janz pristatė „The Last Book Smuggler“ autorę B. Putrius, pasidžiaugė jos draugyste su muziejumi.

B. Putrius knygų pristatymai sutraukia nemažai skaitytojų

Rašytoja susirinkusiems trumpai papasakojo apie tai, kaip ir kodėl atsirado knyga. Viena iš priežasčių – noras parodyti amerikiečių skaitytojams, kiek kančios ir žalos Lietuvai atnešė didžiosios kaimynės Rusijos priespauda.

„Pasaulis žino apie nacių nusikaltimus. Tačiau palyginti mažai arba nieko nekalbama apie tai, kiek stiprybės prireikė lietuviams atsilaikyti prieš carinę, vėliau komunistinę Rusiją, kad mūsų kalba ir kultūra išliktų“, – sakė B. Putrius. Ji turėjo ir daugiau paskatų imtis knygnešystės temos: rašytojos senelis Mykolas Putrius buvo knygnešys. Nors pačiai B. Putrius jau neteko susitikti senelio, tačiau jos tėtis mokėjo taip įdomiai papasakoti apie tuos laikus, kad tie pasakojimai nuolat žadino dar jaunos būsimos rašytojos vaizduotę.

„Lietuvoje, kai pasakiau, kad mano romanas – apie knygnešius, daugelis neparodė didelio susidomėjimo ta tema. Tačiau amerikiečiai apie tai nieko nėra girdėję. Jiems yra įdomu. Juk toks reiškinys, kaip knygnešystė, buvo būdingas tik Lietuvai. UNESCO ją paskelbė nacionaliniu paveldu“, – sakė B. Putrius.

Knygoje „The Last Book Smuggler“ pasakojama apie lietuviškos spaudos draudimo laikmetį ir lietuvių pasipriešinimą šiam draudimui – knygnešių ir daraktorių (slaptų lietuvių kalbos mokytojų) veiklą. Romano centre – vienos lietuvių šeimos, kurios vyriausias narys Viktoras Varnas yra knygnešys, istorija. Jam padeda anūkė Ada. Pasakojimo siužetą pagyvina dviguba meilės istorija bei to laikmečio, XX a. pradžios įvykių, kaimo buities ir papročių aprašymai.

Putrius susitikimo dalyviams perskaitė skyrių, kuriame pasakojama, kaip senasis Viktoras, pajutęs mirties artėjimą, nusprendžia iš anksto užsisakyti karstą. Karstadirbys sutrinka, nes jam pirmą kartą tenka matuoti karstą ne mirusiam, o gyvam žmogui. Tačiau tai dar ne visas šios pasirengimo išeiti anapus istorijos keistumas. Į mirusiųjų pasaulį susiruošęs senolis nusprendžia tą šviežiai pagamintą karstą išpiešti piešiniais, vaizduojančiais jo paties gyvenimo įvykius. Ištaipytas karstas primena Viktoro dukraitės kraičių skrynį.

Rašytoja ir šiame romane lieka ištikima savo nusiteikimui į siužetą įpinti magiškojo realizmo žanrui būdingų elementų. Romane pasakojama, kaip iš Rusijos, Smolensko miesto, sugrįžusi Viktoro dukra Kotryna, pati to nenorėdama, parsiveža lagaminuose pasislėpusi „domovojų“. Rusų kilmės bildukas sėkmingai ima siautėti lietuviškuose Viktoro ir jo šeimos namuose, gąsdindamas ir šeimininkus, ir jų svečius.

Putrius sako, kad nerealistinio pasakojimo epizodai jos kūryboje atsirado iš susižavėjimo magiškojo realizmo atstovo Lotynų Amerikos rašytojo Gabriel Garcia Marquez ir žydų kilmės autoriaus Isaac Bashevis Singer kūriniais.

„The Last Book Smuggler“ yra pirmoji būsimos trilogijos knyga. Antroji – „Winter Flowers“ – jau yra sukurta, tad turėtų pasirodyti gana greitai. Joje veikia tie patys personažai, tik veiksmas vyksta jau kitame kaime apie 1910–1918 metus. Trečioji trilogijos dalis pasakos įvykius nuo Lietuvos valstybės atkūrimo iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos.

„Aš turiu parašiusi nemažai rankraščių. Tačiau juos užbaigti, perrašyti vis trūkdavo laiko. Būdama jaunesnė, savo laiką skyriau darbui, vaikams, šeimai. Kai išėjau į pensiją, tuomet grįžau prie kūrybos“, – sakė rašytoja. Į šį susitikimą su skaitytojais Balzeko lietuvių kultūros muziejuje atvyko ir jos suaugę vaikai Anna ir Max bei brolis Vytautas.

Susitikimo dalyviai turėjo nemažai klausimų knygos autorei: svečiams buvo

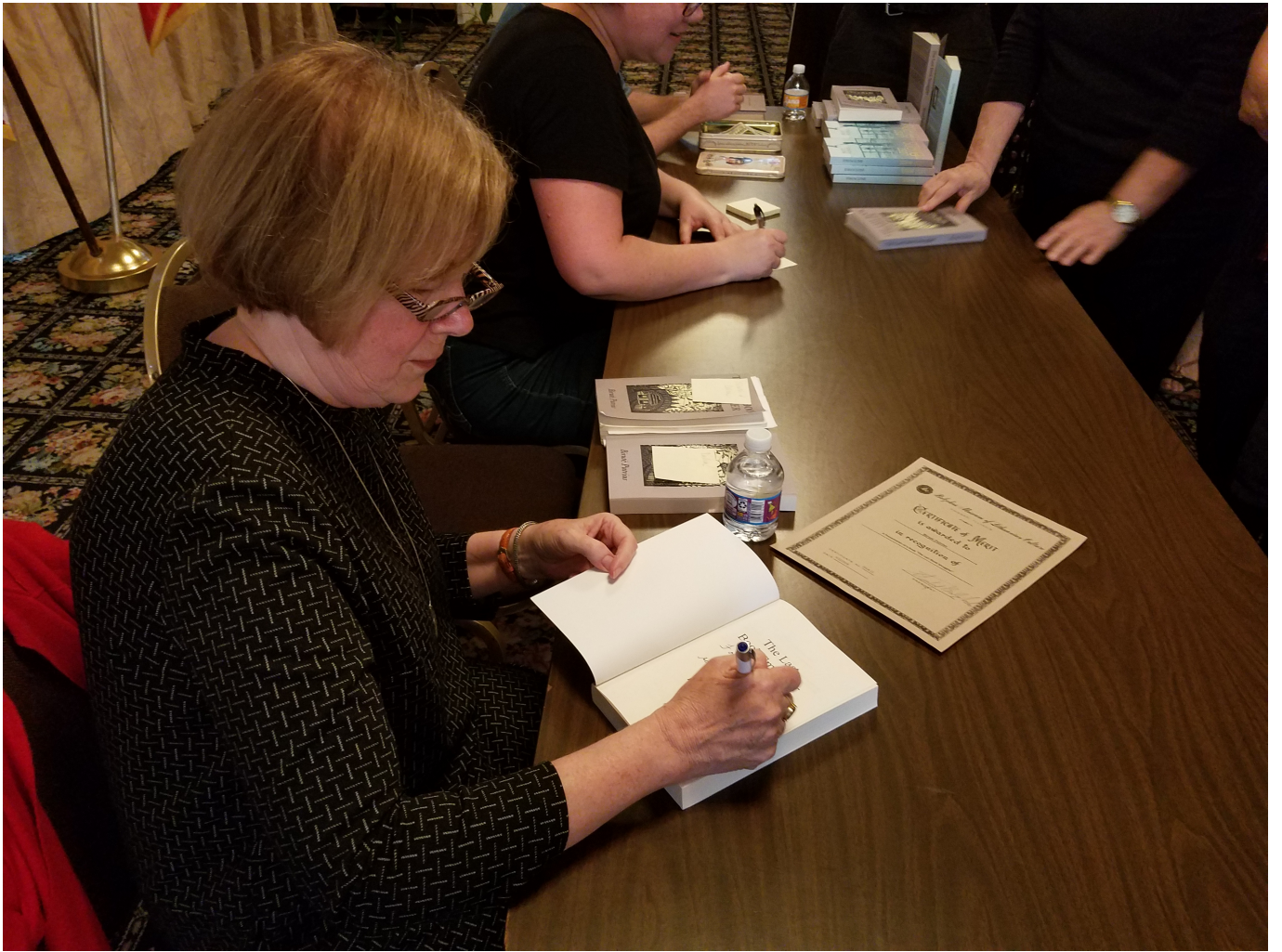
įdomu, kaip ji rinko istorinę medžiagą savo kūriniams, kaip kilo mintis papasakoti apie gyvenimo paveikslais dekoruojamą karstą ar rengimąsi išversti knygas į lietuvių kalbą.

Kai kažkas iš salės pasakė, kad pats įdomiausias personažas yra senolis Viktoras, autorė prisiminė su šio veikėjo kūrimu susijusią istoriją. Pagal B. Putrius sumanymą, pasiligojęs Viktoras turėjo mirti pačioje romano pradžioje – trečiajame skyriuje. Tačiau rašytojos vyras griežtai tam pasipriešino: „Ką tu padarei? Nužudei įdomiausią charakterį“. Teko Viktorą Varną atgaivinti ir leisti jam dar šiek tiek pagyventi.

„Esu miesto vaikas, tačiau rašau apie kaimo žmones. Todėl tai, ką parašydavau, norėdama pasitikrint, siųsdavau paskaityti savo tėčiui, broliams. Jie man patardavo. O kai pirmą kartą nuvažiavau į Lietuvą ir pamačiau Rumšiškės, man ten buvo taip įdomu sužinoti apie senąją Lietuvos kaimo buitį, kad nesinorėjo niekur išvažiuoti. Aš tik vaikščiojau po tas trobas ir visko klausinėjau“, – prisiminė B. Putrius.

O dar vienu savo kūrybos pagalbininku ir konsultantu rašytoja laiko profesorių a. a. Joną Balsį, kuris dar Pirmosios Respublikos metais Lietuvos kaimuose buvo surinkęs daug tautosakos, o Antrojo pasaulinio karo pabaigoje traukdamasis per Vokietiją į Ameriką, mokslininkas savo surinktą archyvą vežėsi kartu. Baltimorėje gyvenęs mokslininkas rašytojai siųsdavo savo išleistas nedideles tautosakos knygeles, kuriose buvo nušviesti ir lietuvių kaimo papročiai.

Nors oficiali knygos pristatymo dalis buvo palyginti neilga, tačiau jai pasibaigus žmonės ilgai nesiskirstė. Susidarė nemaža eilė norinčiųjų nusipirkti knygą „The Last Book Smuggler“ ir gauti B. Putrius autografą bei dar kažko paklausti, pasikalbėti asmeniškai.

Rašytojos autografo teko palūkuriuoti eilėje

Į klausimą, ar bus koks nors paslaptingas ir neįprastas personažas spaudai rengiamoje „Winter Flowers“ knygoje, rašytoja prasitarė, kad šiame romane yra sukūrusi paslaptinę senųjų žodžių šnabždėtoją, į kurią pagalbos kreipsis Pirmojo pasaulinio karo verpetuose atsidūrę Lietuvos kaimo žmonės. Laukiame būsimos trilogijos tęsinio.

Virginijos Petrauskienės nuotr.

pasauliolietuvis.lt

